

RECOVERY - toipumisorientaatio mielenterveyskuntoutuksessa

Mistä on kyse?

Professori Sanna Hautala, Lapin yliopisto

30.9.2018

LAPIN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF LAPLAND

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus
Lapin toimintayksikkö

TERVEYDEN JA
HYVINVOINNIN LAITOS

FinFami

Mielenterveyden
keskusliitto

Tays

www.pshp.fi

Etelä-Pohjanmaan
sairaanhoitopiiri

LAPIN SAIRAANHOITOPIIRI
LAPPI BUOHCCEDIKSUNBIIRE

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Puheenvuoron rakenne

- Tausta lyhyesti
 - Mihin tarpeeseen Recovery –hanke syntyi?
 - Ketä siinä on mukana ja mitkä ovat tavoitteet?
- Recovery-toipumisorientaation peruspilarit
- Recoveryn peruspilarien käsiteanalyysia:
 - Mitä käsitteet tarkoittavat?
 - Miten niitä voisi lähestyä?
- Esimerkkejä, joissa ehkä voisi olla kyse recovery –orientaatiosta osana kuntoutusta
- Pohdintaa
 - Millaisella käsitteistöllä toipumisorientaatiota voisi lähestyä

Recovery –toipumisorientaatio mielenterveyskuntoutuksessa -hanke

- Toimijat:
 - Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri
 - Mielenterveyden keskusliitto
 - Mielenterveysomaisten keskusliitto FinFamia
 - Tampereen yliopistollinen sairaala
 - Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
 - Lapin sairaanhoitopiiri
 - Lapin sosiaalialan osaamiskeskus Poske
 - Lapin yliopisto (koordinoi, tieteellinen johto)

Kohde ja toimintaperiaate

- Hankkeen toiminnan kohde:
 - mielenterveyspalveluiden asiakas- ja palveluprosessien analysoiminen ja kehittäminen.
- Toiminta perustuu:
 - yhteistutkijuudelle
 - yhteiselle kehittämiselle,
 - esimerkiksi kehittämistyötä tehdään yhdessä kehittäjäasiakkaiden, kokemusasiantuntijoiden, vertaistoimijoiden, omaisten, läheisten ja mielenterveyspalveluiden työntekijöiden kanssa.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Päätavoitteet

- Hankkeen päätavoitteet ovat:
 - Recovery-ajattelun **käsitteellistäminen** ja sen soveltaminen suomalaisiin mielenterveyspalveluihin.
 - Mielenterveydellisten ongelmien kanssa elävien ihmisten palveluprosessien kehittäminen recovery-orientaatioon nojautuen sekä palveluprosessien vaikutusten ja vaikuttavuuden arviointi.
 - Kehittää kokemusasiantuntijuuteen ja vertaisuuteen sekä moniammatilliseen osaamiseen perustuvia työmuotoja ja -menetelmiä sekä rakentaa niiden avulla saavutettavia ja joustavia matalan kynnyksen palvelukokonaisuuksia
 - > ***tutkimuksen ja käytännön vuorovaikutusta***

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Recovery toipumisorientaation peruspilarit

Toipumisorientaatio - ajattelun ja toiminnan viitekehys

- voimavarakeskeisyys,
 - osallisuus,
 - toivo,
 - merkityksellisyys ja
- positiivinen mielenterveys. (Lähde: Nordring, Esa luento elokuu 2018).

II Recovery orientaation peruspilarit I.ROC (skotlantilaisten luoma työskentelymalli)

- I.ROC –mittari on kehitetty Penumbrassa mittaamaan toipumismatkaa ihmisillä, jotka käyttävät heidän palveluitaan
- Koostuu neljästä osa-alueesta:
 - **Home** ~ Koti - turvallinen paikka asua, *arjen ja asumisen taidot*
 - **Opportunity** ~ Mahdollisuudet - mielekäs vapaa-aika, koulutus ja työmahdollisuudet, *toiminnallisuus - osallisuus*
 - **People** ~ Ihmissuhteet – ystävät, luotetut ja tukijat – *osallisuuskuuluminen*
 - **Empowerment** ~ Voimaantuminen - osallistuminen päätöksentekoon vaikuttaa omaan elämään – *toimijuus - osallisuus*

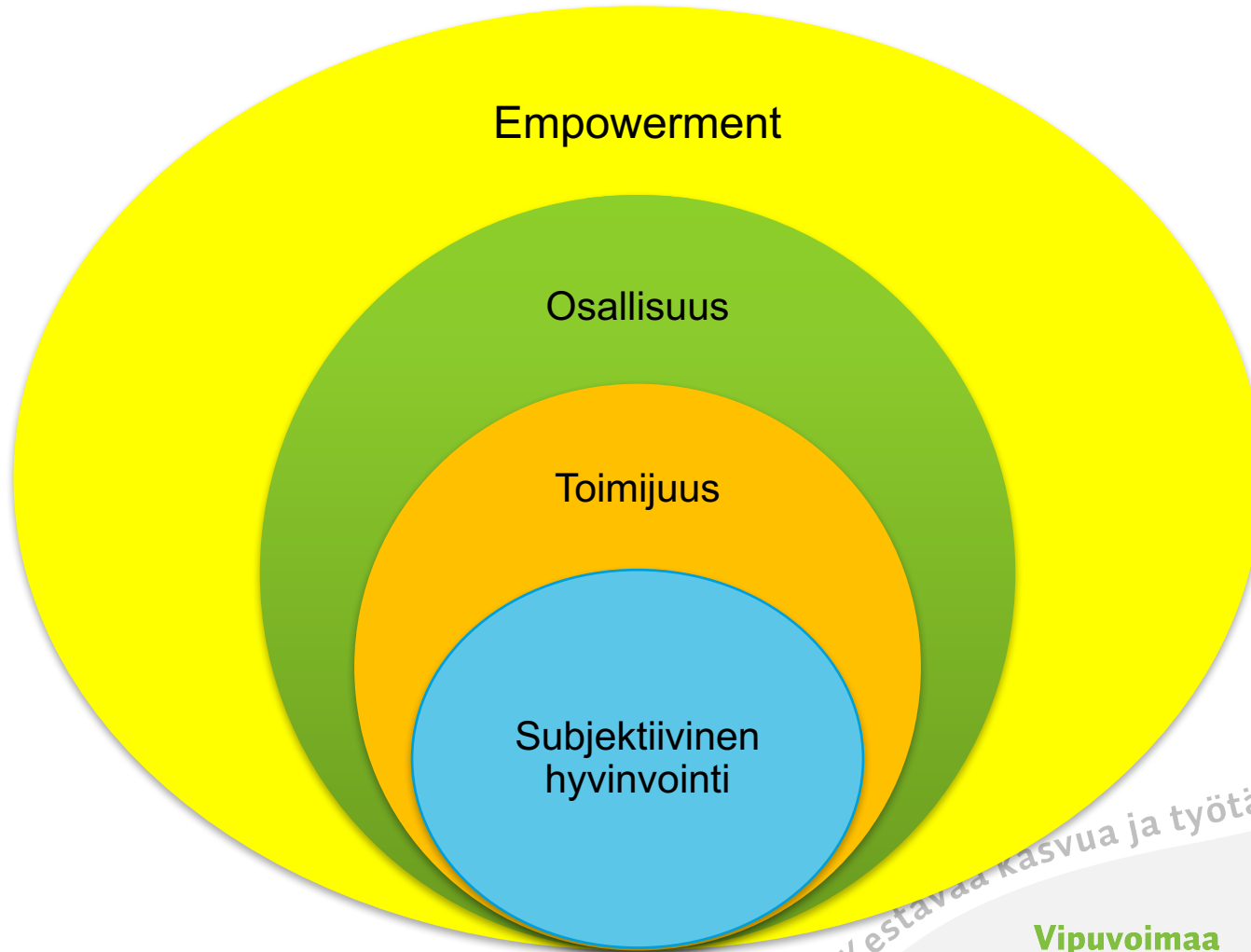
- **HOPE ~ Toivo (päämäärä)** (lähde: Koivumäki, Marja & Iltala, Miina, luento elokuu 2018, Monger & al 2013, <https://irocwellbeing.com/>)

Mistä siis kyse?

- Pohdin Recovery –ajattelua keskeiseksi näkemieni käsitteiden läpi:
 - *Empowerment*
 - *Osallisuus (participation)*
 - *Toimijuus (agency)*
 - *Hyvinvointi (welfare, well-being, wellnes)*

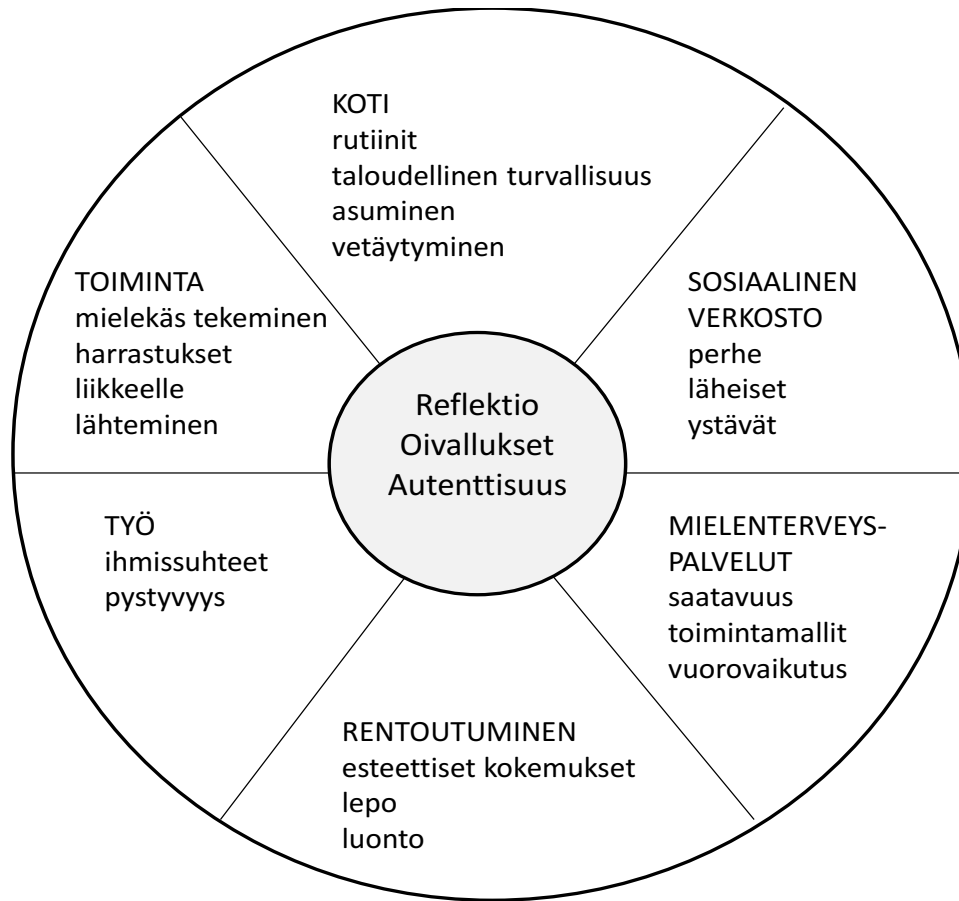

Luonnos käsitehierarkiasta

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Kuvio 6. Merkitykselliset tekijät masennuksesta kuntoutumisessa (Romakkaniemi, Marjo 2012).

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Recovery-toipumisorientaatio versus kuntouttava sosiaalityö

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Empowerment käsitteenä

- Empowerment on (kuntouttavan) sosiaalityön keskeinen käsite.
 - Tavoitteena vähentää eriarvoisuutta - antaa ääni yhteiskunnan äänettömille, jotta heillä on paremmat mahdollisuudet tulla kuulluksi, nähdyksi, osallisiksi erilaisissa sosiaalisissa suhteissa ja yhteiskunnallisena toimijana.
- Empowerment vaikea kääntää: valtaistuminen, voimaantuminen yleisimpiä käännöksiä
- Kun ihmiset voimaantuvat, heidän mahdollisuudet hallita ja vaikuttaa omaan elämäänsä liittyviin asioihin ja toimia yhteiskunnassa lisääntyy.
- Empowerment ei ole yksiselitteinen käsite, vaan se määrittyy ja määritellään eri yhteyksissä ja konteksteissa eri tavoin.
- Se on kuitenkin sosiaalityötä läpileikkaava käsite, jonka avulla voidaan tarkastella yksilöllisiä, yhteisöllisiä ja rakenteellisia sosiaalityön ja kuntoutuksen ilmiöitä. (Törrönen ym. 2014)

Kestävää kasvua ja työtä - Ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Empowerment –ajattelun ulottuvuuksia

- Valtaistuminen ja voimaantuminen liitetään:
 - emansipoitumiseen,
 - subjektiuden ja tietoisuuden kasvamiseen,
 - hallinnan- ja pystyvyydentunteen vahvistumiseen,
 - sosiaalisen ja yhteiskunnallisen aseman kohentumiseen ja
 - toimijuuden lujittumiseen.
- Empowerment on sekä prosessi, päämäärä että lopputulos.
 - Empowerment kiinnittyy aina valtaan, vallan dynamiikkoihin
 - Valta on välttämätön käsite empowermentin ymmärtämiselle
- Valtaa hahmotetaan empowermentin yhteydessä
 - ylivalentana (power over),
 - toimintavaltana (power to) tai
 - jaettuna valtana (power with). (Hokkanen 2008, Bandura)

Kestävä kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Erilaisia tapoja ymmärtää empowerment lähestymistapaan

- Empowerment yksilötasolla viittaa yksilöiden mahdollisuuteen toimia yhteiskunnassa ja hallita arkeaan ja vaikuttaa elämäänsä liittyviin päätöksiin.
 - Asiantuntijoiden roolina puolestaan on edistää vastavuoroista dialogia palvelujärjestelmän ja kansalaisten välillä unohtamatta läheissuhteiden ja vertaisten roolia hyvinvoinnin ja tuen tuottajina.
- Empowerment-ajattelu voidaan myös nähdä tapana, jolla voidaan ehkäistä arkielämän ongelmia ennen kuin ne ovat liian vakavia ja haittaavat toimintaa ja osallisuutta yhteiskunnassa.
 - Sisältää poliittisen vaateen tehdä kuntouttavia (voimaannuttavia) toimenpiteitä ihmisten elämään ennen kuin he marginalisoituvat tai syrjäytyvät.
- Kiinnittyy vahvasti keskusteluun osallisuudesta ja toimijuudesta.
- Osallisuutta (participation) voidaankin käyttää teoreettisena, metodologisena ja empiirisenä konseptina ihmisten kuntoutumisen/toimintakyvyn/toimijuuden vahvistamisen yhteydessä.
 - Tosin niin myös toimijuutta
- Empowerment laajasti ymmärrettynä on ikään kuin kattava viitekehys, joka on sekä toipumisen/kuntoutumisen päämäärä, toimintalogiikka, prosessi että työn ideologia.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Osallisuus käsitteenä

- Osallisuus on
 - kuulumista sellaiseen kokonaisuuteen,
 - jossa pystyy liittymään erilaisiin hyvinvoinnin lähteisiin ja
 - elämän merkityksellisyyttä lisääviin vuorovaikutussuhteisiin.
- Osallisuus on
 - vaikuttamista oman elämänsä kulkuun,
 - mahdollisuuksiin,
 - toimintoihin, palveluihin ja joihinkin yhteisiin asioihin.” (Isola ym. 2017, 3)
- Ks. tarkemmin:

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Osallisuuden sisältöjä

- Osallisuus:
 - on liittymistä (involvement),
 - suhteissa olemista (relatedness),
 - kuulumista (belonginess),
 - yhteisyyttä (togetherness).
 - yhteensopivuutta (coherence) ja
 - mukaan ottamista (inclusion).
 - osallistumista (participation) ja
 - siihen liittyen vaikuttamista (representation) ja
 - demokratiaa. (Isola ym. 2017).

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Toimijuus

- Toimijuudesta voidaan puhua vain silloin, kun on olemassa mahdollisuus toimia, tehdä valintoja tai merkityksellistä tilannetta.
- Pakko ja alistaminen – tai vaihtoehtottomuus – kaventavat toimijuuden tilaa (heikko toimijuus).
- Toimijuuden analyysi on aina **vallan analyysia**.
- Toimijaksi nimeäminen on subjektiuden tunnistamista.
- Huomioitava kuitenkin on, että toimijuuden odotukset henkilöiden, yhteiskuntien tai ryhmien mahdollisuuksiin, toimintatiloihin tai resursseihin eivät ole useinkaan verrannollisia tai samankaltaisia.
- Toimijuus on valtajakojen kautta analysoitu suhde toiminnan mahdollisuuksien, resurssien ja ehtojen välillä (Ronkainen 2008).
- Ristiriitaiset toimijuuksien rationaliteetit: mm. heikko, vahva, moraalinen, tunnistamaton, kielletty, tavoiteltu ja tarjottu toimijuus
- Kuntoutuksessa tärkeä tunnistaa – *rakennetaan identiteettiä ja toimijuutta – kiertyvät toisiinsa*

Kestävä kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Toimijuus kuntoutuksessa

- Ihmisen toimijuutta korostettaessa herää eettisiä kysymyksiä auttamisjärjestelmän vastuun ja asiakkaan oman vastuun suhteesta.
- Esimerkiksi huumeongelman sairausmallia edustava näkökulma johtaa kysymään, tarkoittaako sairausmallin hylkääminen ja asiakkaan vastuullisuuden korostaminen asiakkaan syyllistämistä tai jopa palvelujärjestelmän tarpeettomuutta.
- Vai onko kyse enemmänkin yksilön terveiden osien vahvistamisesta ja myös subjektiivisten vaikuttamismahdollisuuksien säilyttämisestä
- Ihmisen oman vastuun korostaminen – asiakas täysivaltainen vuorovaikutuksen osapuoli.
- Sairaus, pahatapa, käyttäytymishäiriö, oire jne.
- Voidaanko ihmiseltä viedä toimijuutta – empowerment-ajattelu
- Millaista toimijuutta tarjotaan, millaista tuetaan, mitä tunnustetaan.
- Puhutaanko objekti – subjekti suhteesta vai subjekti– subjekti suhteesta

Kestävä kasvu ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Erilaisia lähestymistapoja hyvinvointiin

- Aristoteelinen vs. liberaalinen näkemys
- Hyvinvoinnin ymmärtämisessä on kaksi haaraa:
 - Aristoteelikot määrittelevät hyveet eli hyvän elämän sisällön
- Liberaaleille hyvinvointi on valinnan vapautta:
 - mitä enemmän on resursseja (ostovoimaa ...) eli mahdollisuuksia sen enemmän on hyvinvointia
 - liberaalit karttavat sisällön määrittelyä (Kananoja, Jouko 2013)
- Hyvinvointikäsitteiden taustalla
 - Tarpeet
 - Halut
 - Resurssit
 - Hyveet
 - Kyvyt

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Hyvinvoinnin jäsentämisen perustana inhimillisen toiminnan tasot ja ulottuvuudet (Niemelä 2009)

- Ihminen toimivana olentona sosiaalityön tieteellis-teoreettisen paradigman perusta.
- Taustalla Lauri Rauhalan ja Erik Allardtin ajattelut – yhdistäminen
- Systemiteoreettinen kuvaus inhimillisen toiminnan tasoista ja ulottuvuuksista
- Taustalla ajatus:
”Oleno tarvitsee sitä mitä ilman sen on paha olla” (vonWright 1961)
- Tiedonmuodostuksen keskiössä on ihminen toiminnallisena kokonaisuutena -> inhimillisen toiminnan kolmeen ulottuvuutta (Allardt 1986)
 - Omistaminen voidaan ymmärtää taloudellisina, sosiaalisina ja henkisinä resursseina
 - Tekeminen on puolestaan kulttuurista eetosta, itsensä toteuttamista
 - Oleminen elämistoimintaa ”elämänvirrassa olemista”

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Inhimillisen toiminnan taso	Inhimillisen toiminnan ulottuvuudet		
3 Omistaminen/pääoma (Having)	Aineellinen (taloudellinen)	Sosiaalinen (poliittinen)	Henkinen (sivistyksellinen)
Hyvinvoinnin resurssina ("well-having"/welfare)	Aineellinen varmuus	Sosiaalinen varmuus	Henkinen varmuus
2 Tekeminen/Työ (doing)	Fyysinen tuotantotyö	Sosiaalinen palvelutyö	Henkinen tietotyö
Hyvinvointi osallisuutena (well-doing)	Fyysinen itsensä toteutus ja osallisuus	Sosiaalinen itsensä toteutus ja osallisuus	Henkinen itsensä toteuttaminen ja osallisuus
1 Oleminen/"luonto" (Being)	Olemassa oleminen	Yhdessä oleminen	Itsenäisenä oleminen
Hyvinvointi tarpeen tyydyttämisenä (well-being)	Fyysisesti hyvä olo	Suhteissa hyvä olo	Itsenä hyvä olo

TOIMINNALLISUUS JA HYVINVOINTI

Kuvio: Inhimillisen toiminnan tasot ja ulottuvuudet – toiminnallisuuden teoria ja siihen perustuva hyvinvointikäsitelmä (Niemelä 2009, 218)

Kesävaikuttaa kasvua ja työtä -u...

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Taulukko 2. Esimerkkejä kestävän hyvinvoinnin kannalta tarpeellisista resursseista, toiminnan muodoista, yhteyksistä ja olemisen muodoista.

Having: resurssit	Doing: toiminnan muodot	Loving: yhteydet	Being: olemisen muodot
Luonnonvarat: vesi, ruoka, materiaalit vaatetukseen, rakentamiseen jne. Taloudelliset resurssit: tulot ja vauraus Asunto Energia Peruskulutushyödykkeet	Ansiotyö Kotityö Sosiaalinen ja poliittinen toiminta Koulutus ja oppiminen Harrastustoiminta Luonnossa toimiminen	Perhe ja suku Ystävyyssuhteet Paikallisyhteisöt ja yhteiskunta Globaali yhteisö ja tulevat sukupolvet Luonto ja muut eläinlajit	Läsnäolo Mahdollisuus itsensä toteuttamiseen Eheä kokemus olemisesta Fyysinen ja psyykinen terveys

Lähde: Hirvilampi, Tuuli 2015: Kestävä kehitys ja hyvinvointi

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
 EU:lta
 2014–2020

Euroopan unioni
 Euroopan sosiaalirahasto

Resurssiteoreettinen hyvinvointikäsite (Törrönen 2016)

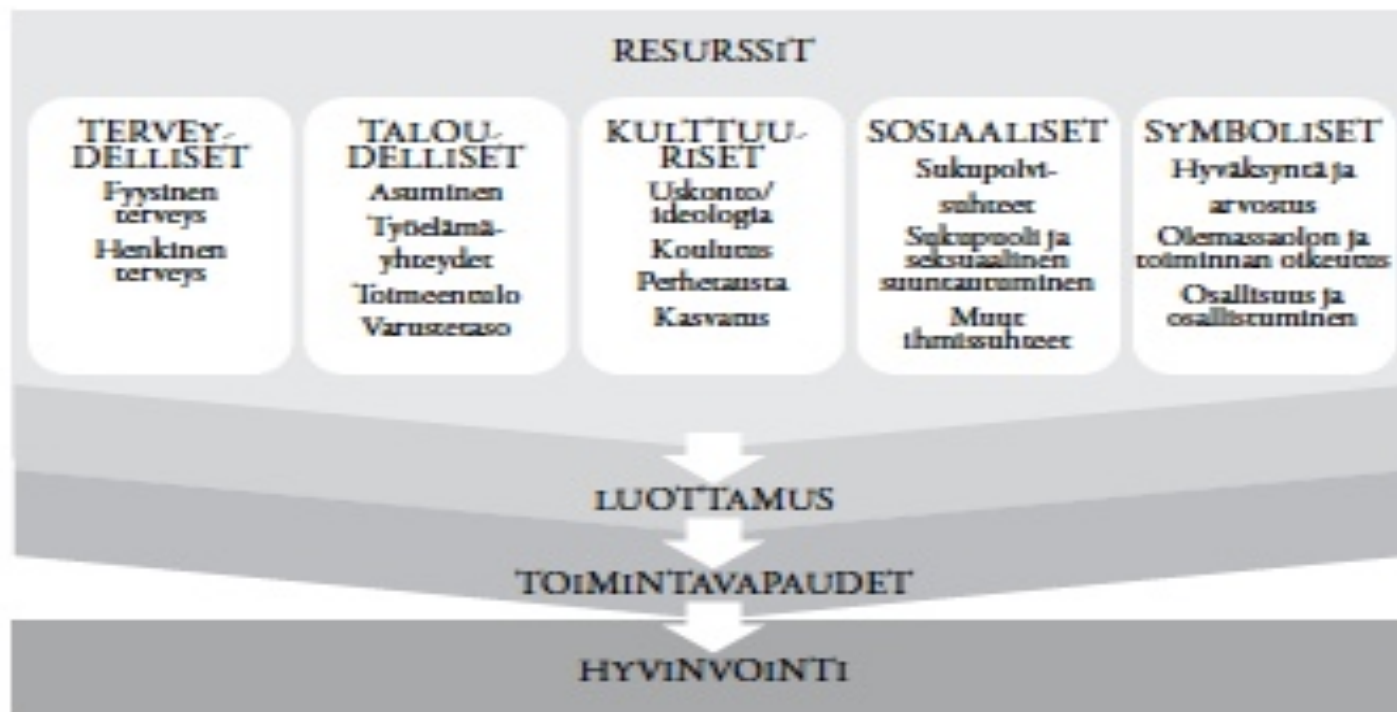
- Jatke tarveperusteiselle hyvinvointiajattelulle
- Resurssit muodostuvat:
 - terveydellisistä, taloudellisista, kulttuurisista, sosiaalisista ja symbolisista resursseista
 - Neuvottelut resursseista saavat aikaan jatkuvaa taistelua vallasta ja tasapainoilua omien ja muiden etujen välillä
- Resurssit ovat pohja ihmisten luottamussuhteille eli kysymyksiin siitä:
 - miten ihmiset luottavat yhteiskunnan toimintaan sekä
 - muihin ihmisiin ja
 - heidän muodostamiinsa yhteisöihin.
- Käytössä olevat resurssit ja luottamussuhteet muovaavat ihmisten mahdollisuuksia toimia maailmassa ja antavat toimintavapauksia.
- Vuorovaikutuksellisuus

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Kuvio 1. Hyvinvoinnin rakentuminen resurssiteoreettisesti (mukail-
len Allardt 1976, 38; Bourdieu 1984; 2000; Harisalo & Miettinen 2010;
Niemelä 2010; Törrönen 2012c, 212).*

Lähde: Törrönen, Maritta ym. 2016: Vastavuoroinen sosiaalityö

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Psykologiset hyvinvoinnin onnellisuusteoriat (Heikkilä 2009)

1. hedonistiset teoriat, (kritisoitu, koska voidaan pitää pahana)
2. halujen tyydytys -teoriat, (liberaalit arvot – joustavuus – kulutus)
3. autenttinen onnellisuus -teoriat, (subjektiivinen onnellisuus, tyytyväisyys omaa elämää kohtaan)
4. eudaimonistiset teoriat (kukoistaminen, itsensä ja ihmisluonnon toteuttamista)
5. objektiivisten listojen –teoriat (lista hyviä asioita, kuten ystävyys, tieto, nautinto, suoristukset)

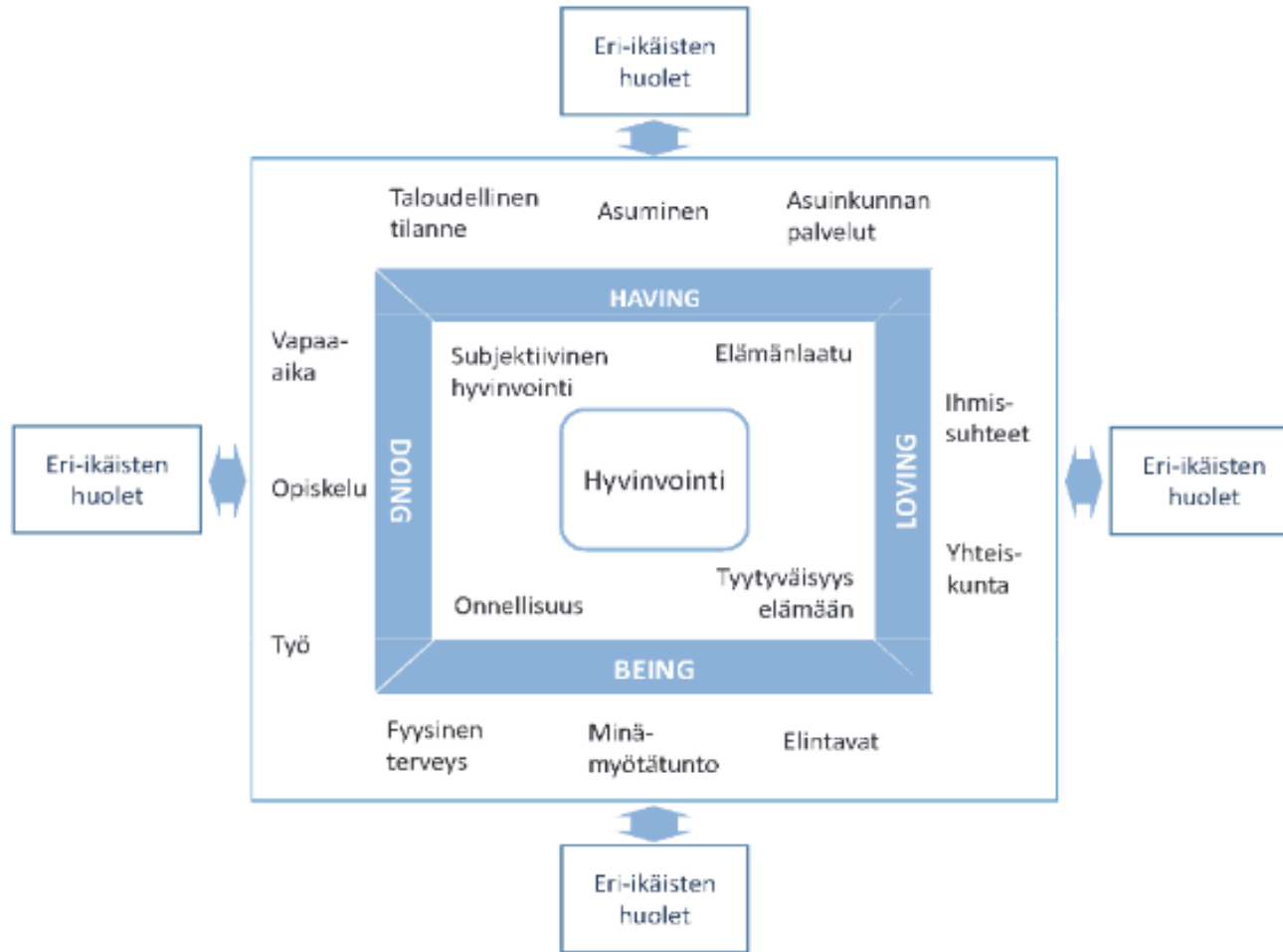
Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Hyvinvoinnin teoreettinen tarkastelu (Kunnari, Marika 2017)

-ohjelma

Esimerkki I

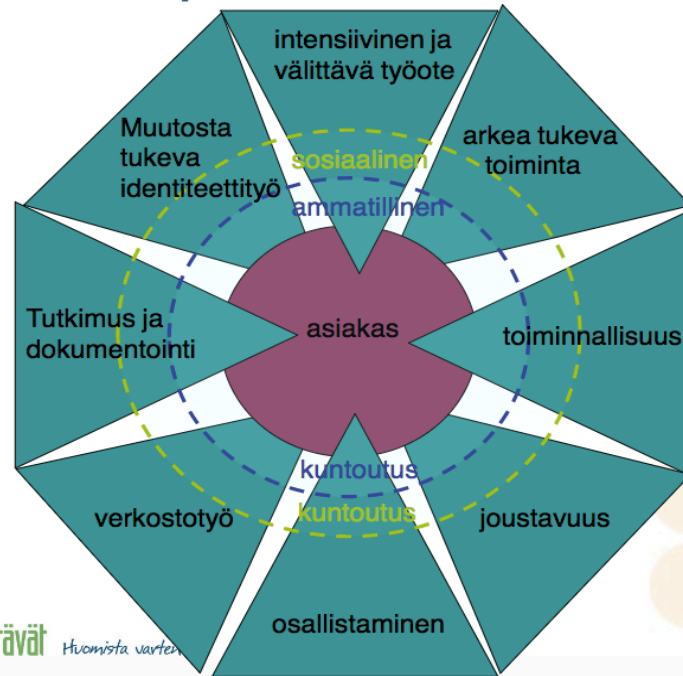
Mielenterveys- ja päihdekuntoutus (Miepä-malli)

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Miepä - toimintamalli

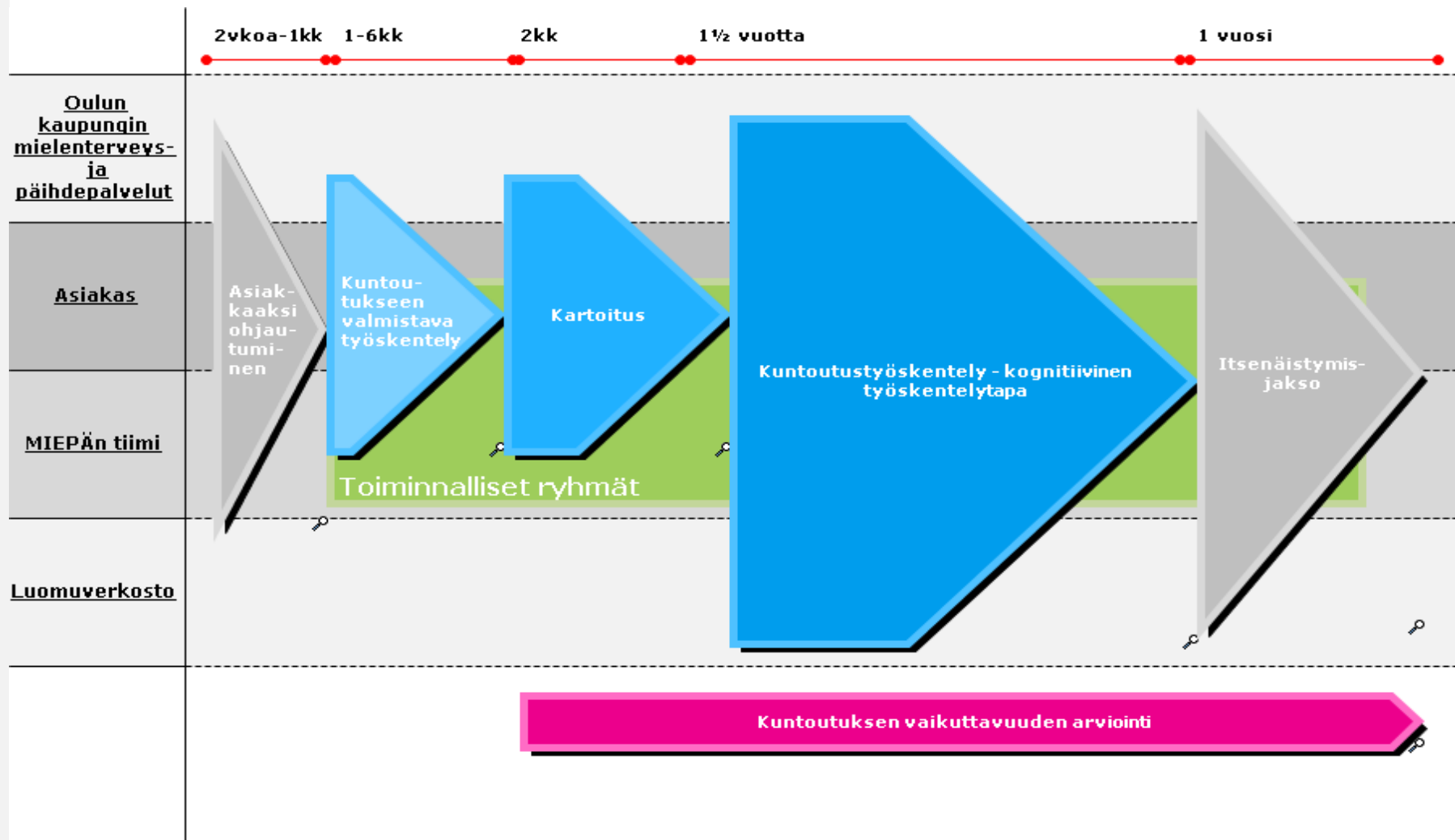
Nuorten Ystävät
Huomista varten

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Kes-

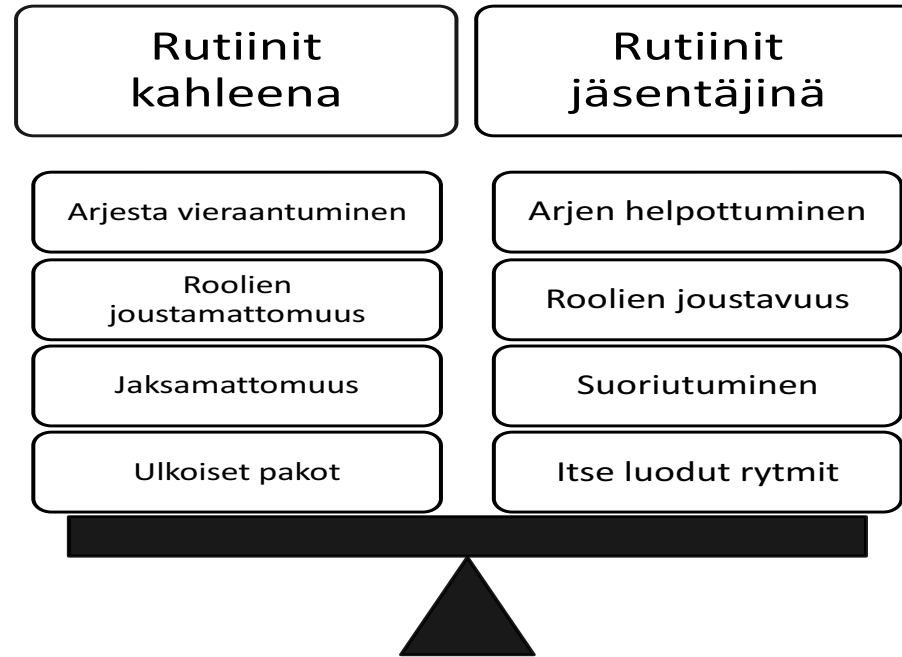
Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

HYVÄT KÄYTÄNNÖT (mukailtu)

<p>INTENSIIVINEN JA VÄLITTÄVÄ TYÖOTE (asenteet, luo perustan työskentelylle)</p>	<p>ARKEA TUKEVA TOIMINTA (asuminen, toiminnallisuus, muutostyön konkreettinen menetelmä)</p>
<p>MUUTOSTA TUKEVAT KESKUSTELUT (terapeuttisuus, ristiriitojen tiedostaminen, tulevaisuuden visiointi, ratkaisujen hakeminen)</p>	<p>VERKOSTOMAINEN TYÖOTE (palveluohjaus, koordinoitu palveluiden tarjonta, luomuverkoston hyödyntäminen)</p>

Arjen rutiinit tukena ja kahleena

Kuvio 5. Arjen toistuvuuden monimerkityksisyys (Romakkaniemi, Marjo 2011).

ARVOT JA ASENTEET	TOIMINNALLISUUS	IDENTITEETTIÄ TUKEVAT KESKUSTELUT
luo perustan työskentelylle, eroja kunnioittavaa sensitiivistä etiikkaa, jossa tilaa ihmisen omille tulkinnoille, visioille ja tavoitteille	arjen uudelleen rakentaminen, suhteen luominen instituutioihin ja valtakulttuuriin, sosiaalisten pelkojen ylittäminen konkreettisenä tekemisenä, koulutus – ja työkokeilut	terapeuttisuus, ristiriitojen tiedostaminen ja työstäminen, tunnettyö, tulevaisuuden visiointi, ratkaisujen hakeminen

Kuvio 1. Muutosta edistävät tekijät.

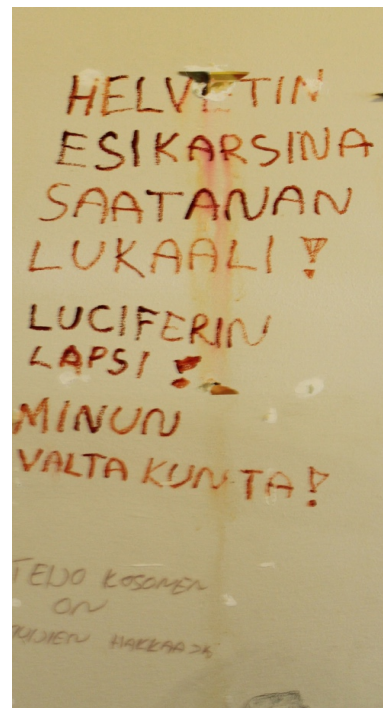
Kestävä kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Esimerkki II Vankilasta vapautuvien sosiaalinen kuntoutus

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Miksi esimerkkinä vankilasta vapautuvien tilanteet?

- yhteiskunnan yksi leimatuimmista ryhmistä, elävät usein marginaalin marginaalissa.
- zoomaan katseeni siis heihin, joiden elämää leimaavat rikollisuus, päihde- ja mielenterveysongelmat, velkaantuminen, köyhyys ja sosiaalisten suhteiden erityyminen alakulttuureihin.
- vaikeudet palata yhteiskuntaan suuria – avun ja tuen tarpeet voivat olla mittavia.

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vankila leimaa

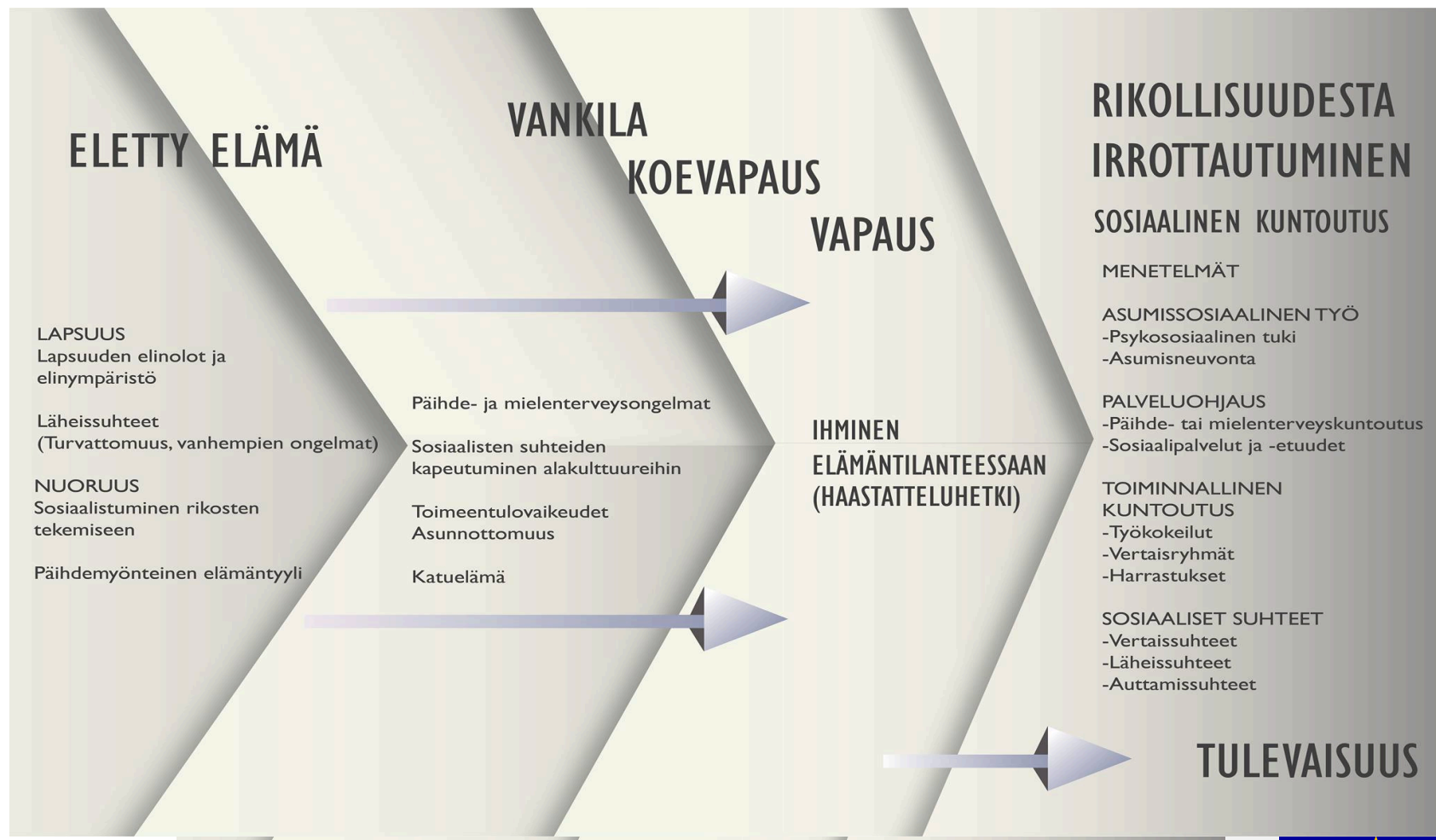
- Vankila luokittelee ihmisen monella tapaa: vanki, rikollinen, rikoksen tekijä rikostaustainen, lainrikkoja jne.
- Teonmukaisesti hänet voidaan nimetä vieläkin spesifimmin esimerkiksi huumausainerikolliseksi, seksuaalirikolliseksi, murhaajaksi tai tappajaksi tai vankikertaisuuden mukaan elämäntaparikolliseksi tai linnakundiksi.
- Huolimatta siitä onko vankilaan joutunut sinne ensimmäisen kerran tai istumassa jo vaikkapa kymmenettään tuomiota, **vankila ja sinne johtaneet tapahtumat heijastuu yksilön arkeen ja arjessa selviytymiseen viimeistään siinä vaiheessa kun hän on vapautumassa vankilassa**

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Kestävä

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Pohdintaa: mikä voisi olla recovery – toipumisorientaation käsitteistö

- Esitys on fragmentaarinen ja käsitteet vielä hakusessa
- Recovery -ajattelua voisi jäsentää ihan millä vaan esittämistäni käsitteistä (teorioista) ja tehdä niiden läpi näkyväksi toipumisen päämäärää, ulottuvuuksia ja sisältöjä.
- Käsitehierarkian ja valintojen tekeminen on välttämätöntä
 - Käsitteiden pitäisi olla mielenterveyskuntoutukseen soveltuvia, helposti ymmärrettäviä ja asioita eettisesti kestäväällä tavalla toipumisen ulottuvuuksia nimeäviä
- Sinällään I.ROC malli ok, mutta tarvitsee vielä hiomista sen suhteen, mistä kaikesta ulottuvuuksilla on kyse.
 - Määrittää sitä, miten laajasti ja kokonaisvaltaisesti ihmisen tilanteita lähestytään ja toimijuutta tuetaan.

Lopuksi

- Vaikka ihmisen ongelmia tai toipumista lähestytään usein erilaisista näkökulmista, kuten lääketieteellisesti, moraalisesti, psykososiaalisesti, kriminologisesti, niitä ei voi irrottaa ihmisen arjesta ja toimijuudesta – ongelmat syntyvät, ne eletään ja niistä kuntoudutaan arjessa.
- Arjen tilanteiden ymmärtäminen ja ratkaisemismahdollisuuksien etsiminen edellyttää yksilöiden, professioiden ja instituutioiden toimijuuksien tunnistamista ja tunnustamista.
- Keskiössä on aina asiakas tilanteessaan ja hänen toimijuutensa tukeminen, turvaaminen tai ylläpitäminen
- Ihminen suhteissaan ja korostaen vielä yhteiskuntasuhteissaan.
- Haasteena:
 - miten luoda toipumista tukea ympäristö? (Asenteet, arvot, suhtautuminen)
 - Miten sanoittaa ja käsitteellistää kuntoutusta voimavarat ja hyvinvointi huomioiden, mutta uskottavasti.
- Sote/maakuntaudistus – millaisia mahdollisuuksia ja uhkia sisältää **kaikkein** haavoittuvimmassa asemassa olevien kuntoutukselle ja toipumiselle **EU:lta**

Neuvotteluista toimenpiteiksi

**Rakenteellinen kysymys
(poliittinen tahtotila, päätöksenteko,
yhteiskunnallinen ymmärrys ilmiöstä,
resurssit)**

Esimerkiksi lainsäädäntö ja vastuut tai ymmärrys palvelurakenteisiin suhteessa ilmiökenttään -> heijastuu eri professioiden vastuu ja valtakysymyksiin: **kuka vastaa valtio, maakunnat, kunta? Kuka järjestää palvelut? Mikä on palvelujen tuottajien rooli? Resurssit? Kuka määrittää, miten ja mistä puhutaan?**

Institutionaalinen kysymys
(palveluiden organisoituminen, kulttuurisesti määrittyvät sosiaalityön ja sosiaalisen kuntoutuksen mahdollisuudet, ehdot ja interventiot: miten palvelut organisoituvat esimerkiksi suhteessa heikoimmassa asemassa oleviin?)

Jaettu ymmärrys professioiden suhteesta toisiinsa ja kuntoutuksen tavoitteista
-> kuntoutusmenetelmät tai interventioiden, tuen ja avun toteuttaminen, kuka toteuttaa, kehen satsataan?
- Mistä puhutaan ja ketkä puhuvat? Mitä hoidetaan, tuetaan, autetaan, suojellaan, kontrolloidaan?

Yksilöllisenä kysymyksenä (ihminen elämäntilanteessaan, asiakkaan ja hänen läheistensä näkökulma)

- Tukea, kontrollia, terapiaa, kuntoutusta, suojelua, avusta: mitä?
- Ketä kuntoutetaan tai tuetaan, avustetaan, suojellaan, kontrolloidaan miten, mihin ja millä ehdoin?

Neuvottelut kuntoutuksen tavoitteista, vastuista ja reuna-ehdoista

Kuvio 2: Jaetun toimijuuden kontekstit, eri tasoilla tapahtuvat neuvottelut ja toimenpiteet (collective agency)

Kestävää kehitystä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Kysymyksiä

- miten taata inhimilliset elinolot ja tuki tilanteessa, jossa ihminen on erilaisten tekijöiden seurauksena ajautunut vakaviin elämän vaikeuksiin
-
- miten tuottaa sellaisia palveluita, jotka huomioivat erilaiset tarpeet ja elämäntilanteet, ovat riittävän joustavia, kohtaavia ja ihmisarvoa kunnioittavia.
- Sote/maakunta-uudistuksen merkitystä heikoimmassa olevien ihmisten tilanteisiin ei vielä tiedetä, jää nähtäväksi etääntyvät palvelut kauaksi ihmisen arjesta, tuleeko niistä entistä kasvottomampia.
- Verkossa asiointi voi olla arkea silloin kun asiat on kunnossa ja valmiudet käyttää palveluita ovat arjen rutiinia, mutta enpä silloin, kun ei ole edes pankkitunnuksia, joilla pääsi palveluiden äärelle.
- Vielä ei voida täysin tietää, mitä kilpailuttaminen tulee tuottamaan palveluille – tuleeko jokin ryhmä ö, joka putoaa kaiken ulkopuolelle.
- Miten huolehditaan riittävän ja laadukkaan tuetun ja arjen toimijuuden huomioivien palvelujen järjestämisestä: miten resursoidaan? Kuka kantaa vastuun?
- tarvitaanko sotealueelle tai maakuntaan asiantuntija, joka huolehtii heikoimmassa asemassa olevien tarpeista? (advocase)

Kestävää kasvua ja työtä -ohjelma

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

KIITOS!

Ihana Enkeli: Kalervo Palsa 1976